

כיצד הרגל פרק שני בבא קמא

וזה הלשון לאו דוקא דהכא לא שייך לשון זה שהכלב לקח מענטמו אלא כלומר כיון דגזירת הכתוב דבעי אכילה נחצר הניזק ואי פי פרה נחצר המזיק אפילו כי אכלה בגדיש דבעל החררה הוא אכילה נחצר המזיק ואגב דשייך לשון זה נזמן אחר לתוך פיה נקט ליה ומיימי משיסה זו את הכלב דשקוי מיקרי * אפילו הכניס יד חצירו צפי הכלב או הנחש והשיך היינו דמחז ודחק שיני הכלב ונחש צבצר חצירו וא"כ אמאי חייב בעל הכלב והלא ידו נחצר המזיק הוא ולימא ליה מאי צעי ידך צפומא דלכלבא והא דקאמר שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה אף על גב דמשכחת לה שפיר כגון שהלקיחה הימה נחצר המזיק אלא משום דשפטיה דקרא משמע שהציעור היטה נחצר המזיק קצעי היכי משכחת לה ובריבוי משכחת שבת (דף ג:) איכא נמי תפשוט מסוגיא דשמעמיין דקאמר תפשוט מדבעי רב ציני צר אציי: **תא** שמע שיסה בו את הבצלב. ומימה דאמאי לא משני לענין קטלא לא אמרינן דלאמרינן צסמוך דהך משנה היא רישא דהשיך צו את הנחש דמיימי צתמ רב הכי עו: אלו את הנחש דמיימי צתמ דף עו: (וס) ושמא משמע ליה רישא צין לענין מימה צין לענין נזקין ולקמן נמי מיימי לה גצי בעינא משקה כלבו של חצירו: **דאפקיה** לניביה וסרטיה. הו"מ לשנוי כגון שלא הכניס יד חצירו אלא הכלב עלמנו לקחה כששיסה אלא דמשני לפי מה שצבצר דמיימי צתמ דשפטיה לוי: **יב"ל** צמימר אגדוד מר גדירא בארעיה. היה נשמט אציי שלא היה חפץ לילך לשם דהתמן (לעיל דף יט:) אכלה מתוך חמנות משלמת כו' ולא אמרינן היה לו לנעול חומתו וכן אכלה מנידי הרחבה ולעיל נמי לא פריך דליפטר צבל הכלב מן החררה ורב אלפס פסק כרז יוסף ולימיה דלאציי דחמיא צעלמא הוא: **הנהו** עיזי דשוקא בו' דוקא צהנה דקיימי לשמיטה ואע"ג ששלמו מה שהיזק לא צעי לתיקס צהדייהו לדינא צוימנין נמי דליכא סהדי צבל עו לחלצה ורחל לגחזה סודי צלום צשיזק יסלט דלאשכחן גצי עיזי דצי תרבו דלמר ליה זיל אצניעניהו ולא אמר ליה זיל צשמיטהו: **איזדהו** מועד בו'. אומר ר"י דהא דלאמרינן צהצב על ציממו (בימות דף סד:) דסתם לן תנא דשור המועד כרצ"ג דלמר צבלש צוימנין היו חזקה לא משום דמיהיו פלוגמיהו צבור המועד דמקראי דרשינן:

תורה אור השלם
1. ואם שור נגח הוא מתקבל שלשם הודיעו בבעליו ולא ישמעו והמית איש או אשה השור יקטל וגם בעליו ימות: שמות כט כט

רבינו הגאון

גם נחבד מו דפי פרה כחצר הניזק דמי. דכד איבעיא ואפשיטא רבזרז הניזק דמי, דחאה רב מרי ראמי שן דחייב רחמנא כגון שנתחככה בכותל להנאה והפילה הכותל או טיפח פירות להנאה, שדומה היזקן דמי דשן לה הנאה להויקא כשמש שיש לה הנאה באכילתה כך היא כשנתחככה בכותל ויכונא בה. ואקשי עליה, הוא כתי' ובער זה השן וכת' כאשר יבער הגלגל עד תומו, ש"מ דשן דחייב רחמנא כגון דבער ליה כוליה שגאמר עד תומו, וזה שהפילה הכותל וטיפח הפירות לא יבערם לגמרי דהא קיימי ומתומו. ופריך רב אשי, כגון דשך צלמי. פי' כגון שהיו לו צורות מצויינים בכותל נתחככה בהן ושפשה אותם מלשון א' ושפיה יתייה בשופינא, ובערם זה הכותל לגמרי כדגרסי בסוף יום הכפורים בענין שכבת זרע (שיבת) [שיבת] על בשור אם מצערב ישפף כלומ' יחזק בכשרו עד שיבערוהו לגמרי. ורב אשי ופריך [פירוק] אחר דפטע פטוע, פי' כגון בעצ המקום שנתחככה בהן שכיחה האבנים ושחקהו והפירות בדריסה טיפחם ודרסתם, כדתי' בבעצ אמרונו לשון כלמי הוא המימות והשלמות. ואמין למפישה מהוא, שיהו בו כלב כו', ופשוטה היא. דאפיק כלבא לניביה וסרטיה, פי' שיני הכלב שהן ניבין גדולין יוצאין מפיו ולחזין (וחכה) [וחכה] בהן ולא הכניס לתוך פיו. ת"ש השיך בו את הנחש כו'. ופריך לענין קטלא דברי הכל חייב ולא יכיל מדיק למימר מאי בעית ברושיה כי קמיבעי לן לענין ממונא. ולא [אישיטא] אלא ממנהי דקניי על החזרה משלם נזק שלם ש"מ דפי הכלב נחצר הניזק דמי. והשתא סלאק שמתחן כו' יוחזן דאמי איש משום חציו את ליה נמי משום ממונו, וקיימי לן לבעליהן שישמרו אותו. והשיבו אב"י יאמרו לבעליהן יגדורו גדר לשהו. והשיב רב יוסף אם כל שדות (אם כל שדות) גזירות הן האי דכתי' ובער בשדה אחוה היכי משכחת לה. ופריך אב"י, בשחתרה הבהמה הגדר או נפל הגדר בלילה ונכנסה הבהמה ואכלה, כי האי גזונא השן חייבת, אבל בשדה שאינה גזורה השן פטורה. ועמדה הא דאב"י, ולא איפריכא. והא דמכריז רבה ואיתא ר' יוסף, לאו דמסכה היא, דרב יוסף כשמתניה, ואב"י הא אוקמה בטעמי, ואסתלק רב יוסף ושחק, ולרבה לא איתבריה דבריו נינהו דהא גרסי' ואיתמר ר' יוסף, לפיכך אין כח לפסוק הלכה כמותו. פי' עיזי דשוקא. העמדין לטביחה. מתני'. איהו תם ואיהו מועד. מועד שהעידו עליו ג' ימים, ותם שיחזור בו ג' ימים, דברי ר' יהודה. ור' מאיר אומי' מועד שהעידו בו ג' פעמי' וכי'. ואמרי' מאי טעמי' אמ' אב"י תמול חד, מתמול תרי. כלומ' אלו היה כתי' תמול אינו

נחצר הניזק דמיא. ושדה אחר קרינא ציה: **ואי אמרס** כו'. גמרא קמהדר כלומר אמאי מספקא לך פשיטא דלכחזר הניזק דמי דאי נחצר המזיק דמי א"כ שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה: **נחככה צבוצס**. דמולדה דשן היא אכל שן ממש לא דלמר ליה פי פרהי רשותי היא: **וענפה פירות**. ע"י גלגול עינין שעושין סוקים וחמורים וצלע"ו וולט"ר: **והא צעינו עד סומו**. דמכלילא קרינא דהא וצער זה השן מיצער הגלגל עד תומו"ו נפקא לן צפי' קמא (דף ג:) והכא ליכא תומו שעדיין האצנים והפירות צעינו: **דשף אלמי**. כשנתחככה צכותל ממקה לורה שעליו דליכא תומו: **דפטעי פטועי**. כשנתגלגלה על הפירות מחצתן צטיט ואי אפשר ללקטן. ליטנא אחרינא דפסאי פסואי כמו פסו אמונים (תהלים יב) כלומר שפכה משקה צגלגולה דלילא ופסאי קרינא: **פטור משסה**. דגרמא צנזקין פטור: **דאפקיה לניביה**. שהולץ שיניו וקרנו דלך הכניס ידו לתוך פיו: **השיך צו אש הנחש**. שנטל את הנחש צידו והגיע פיו ליד חצירו עד שנכנסה לתוכו ונשכו ומת: **מחייב מיתה**. צין שיניו עומד. וצבל כוונת הנחש יא' הארס: **לפיכך מיטש צסיף**. דהוה ליה כאלו הרגו צסיף שהורג ממש הוא ולא גורס: **נחש צסוקיה**. דקיין שור הורג אדם דכתיב השור יסקל (שמות כח): **לענין קטלא**. הריגת נחש: **לא אמרינן**. מאי צעי יד כו' ואפילו נחצר המזיק דמאי אינו פטור אלא נהרג אכל לענין נזקין אמרינן מאי צעית צרשותי דמתנן צפ"ק (דף ט:) חוץ מרשות המיוחדת למזיק ומיעצוה לן פי פרה אי כחצר המזיק דמי או לא עד דפשיטנא לה מכלב שנטל חררה: **צי פטורו**. זו משפחה: **ודלקין למחלה**. מצבל ארס ישראל: **ודנתקין לסחא**. מארץ ישראל צבל. הוו צקילין דקיין זה: **עיזי דשוקא**. דקצבי דקיימי לשמיטה אלא דמשהו להו עד יומא דשוקא: **מפרינן צמרייהו**. אי מפסדן אפילו צרשות הרצים: **סינא אסחא**. מקום מעמד הקצבים: **וקניל וזון**. אפילו ציומא ללאו דשוקא שחטו להו והאילו לשמיטה קיימן: **בתני' משיחור** צו שלשה ימים. שרואה שוריים ואינו נוגח חוזר לתמותו: **שלשה פעמים**. ואפילו ציוס אחר: **גב' אסאן לנגיחה רביעית**. שאס לא שמרו ונגח נגיחה רביעית משלם מעלייה י"ש אכל שלשית משלם פלגא נזקא הוא דמשלם: **ולא ישמרו האיזנה**. צנגיחה שלישית חייב עליה נזק שלם: **ריחק**

תורה אור השלם
1. ואם שור נגח הוא מתקבל שלשם הודיעו בבעליו ולא ישמעו והמית איש או אשה השור יקטל וגם בעליו ימות: שמות כט כט

רבינו הגאון

גם נחבד מו דפי פרה כחצר הניזק דמי. דכד איבעיא ואפשיטא רבזרז הניזק דמי, דחאה רב מרי ראמי שן דחייב רחמנא כגון שנתחככה בכותל להנאה והפילה הכותל או טיפח פירות להנאה, שדומה היזקן דמי דשן לה הנאה להויקא כשמש שיש לה הנאה באכילתה כך היא כשנתחככה בכותל ויכונא בה. ואקשי עליה, הוא כתי' ובער זה השן וכת' כאשר יבער הגלגל עד תומו, ש"מ דשן דחייב רחמנא כגון דבער ליה כוליה שגאמר עד תומו, וזה שהפילה הכותל וטיפח הפירות לא יבערם לגמרי דהא קיימי ומתומו. ופריך רב אשי, כגון דשך צלמי. פי' כגון שהיו לו צורות מצויינים בכותל נתחככה בהן ושפשה אותם מלשון א' ושפיה יתייה בשופינא, ובערם זה הכותל לגמרי כדגרסי בסוף יום הכפורים בענין שכבת זרע (שיבת) [שיבת] על בשור אם מצערב ישפף כלומ' יחזק בכשרו עד שיבערוהו לגמרי. ורב אשי ופריך [פירוק] אחר דפטע פטוע, פי' כגון בעצ המקום שנתחככה בהן שכיחה האבנים ושחקהו והפירות בדריסה טיפחם ודרסתם, כדתי' בבעצ אמרונו לשון כלמי הוא המימות והשלמות. ואמין למפישה מהוא, שיהו בו כלב כו', ופשוטה היא. דאפיק כלבא לניביה וסרטיה, פי' שיני הכלב שהן ניבין גדולין יוצאין מפיו ולחזין (וחכה) [וחכה] בהן ולא הכניס לתוך פיו. ת"ש השיך בו את הנחש כו'. ופריך לענין קטלא דברי הכל חייב ולא יכיל מדיק למימר מאי בעית ברושיה כי קמיבעי לן לענין ממונא. ולא [אישיטא] אלא ממנהי דקניי על החזרה משלם נזק שלם ש"מ דפי הכלב נחצר הניזק דמי. והשתא סלאק שמתחן כו' יוחזן דאמי איש משום חציו את ליה נמי משום ממונו, וקיימי לן לבעליהן שישמרו אותו. והשיבו אב"י יאמרו לבעליהן יגדורו גדר לשהו. והשיב רב יוסף אם כל שדות (אם כל שדות) גזירות הן האי דכתי' ובער בשדה אחוה היכי משכחת לה. ופריך אב"י, בשחתרה הבהמה הגדר או נפל הגדר בלילה ונכנסה הבהמה ואכלה, כי האי גזונא השן חייבת, אבל בשדה שאינה גזורה השן פטורה. ועמדה הא דאב"י, ולא איפריכא. והא דמכריז רבה ואיתא ר' יוסף, לאו דמסכה היא, דרב יוסף כשמתניה, ואב"י הא אוקמה בטעמי, ואסתלק רב יוסף ושחק, ולרבה לא איתבריה דבריו נינהו דהא גרסי' ואיתמר ר' יוסף, לפיכך אין כח לפסוק הלכה כמותו. פי' עיזי דשוקא. העמדין לטביחה. מתני'. איהו תם ואיהו מועד. מועד שהעידו עליו ג' ימים, ותם שיחזור בו ג' ימים, דברי ר' יהודה. ור' מאיר אומי' מועד שהעידו בו ג' פעמי' וכי'. ואמרי' מאי טעמי' אמ' אב"י תמול חד, מתמול תרי. כלומ' אלו היה כתי' תמול אינו

ש"הו התינוקות בו' אף על גב דאדם איט ליה מולא מ"מ כיון שנעשה שפל כל כך שהמיתוקות ממשמשין צו ודאי חזר לקדמותו ולא צא ר"מ למעט שלא תועיל חזרה שלשה ימים אלא השמענו דאפילו ציוס אחר פעמים דליכא חזרה כגון ע"י תינוקות וג' פעמים ציוס אחר נראה דאין מועיל לדידיה לחזרה אע"פ שמועיל להעדאה דה"ל אשכחן לר"ש דצלשה פעמים היו מועד וצחורה צעי ג' ימים: **ולא ישמרו האיזנה חייב**. פי' צקונטרס צפי' ראשונה דלרצה צפעס ג' חייב נ"ס צ"ל לפי' הא דקאמר לקמן דלתו ג' כימי סהדי צחז ומא' דלמ"ד ליעודי תורא אייעד ומשלמין צעלים נ"ס אע"פ שלא ידעו מחלה ואינו נראה דהוועד צבעליו כתיב ואח"כ אס לא ישמרו משלם נ"ס וצריחא דלקמן קמתי דאין השור נעשה מועד עד שיעידו צפני צעלים וא"כ אפילו למ"ד ליעודי תורא צריך שיעידו הצעלים מחלה וכי אמו ג' כימי סהדי צחז יומא והעידו צבעלים לא ישלמו צעלים נ"ס עד נגיחה ד' ורש"י עצמו חזר צו משום דצריש חוקת הצמים (צ"צ דף כח. וס) קאמר סתמא דגמרא אי מה שור המועד עד נגיחה ד' לא מייחייב כו' ופי' דמשמעות דורשין איכא צייניהו והכ"ר

משלם. הכא, כיון דאכלה ג' שנים קמה ליה ברושותיה. ועוד שנינו משנה שלימה, שור שנח את האדם ומת מועד משלם את הכופר ותם פטור מן הכופר, וזה וזה חייבין מיתה. ואקשי' בגמ' וכי מאחר דמתם קטלינן ליה, מועד דקטל היכי משכחת לה. ופירש רבה פי' רחאו רב אשי, ופירש הוא כגון שטיכן ג' בני אדם. רב ובדי אמ' כגון שהרג ג' בחיות, ומועד לבהמה הוי מועד לאדם. והי' בפי' דבתלתא זימני תם הוא, ונעשה מועד ואם הרג יהרג ב', והוה המועד שנסקל ומשלם הכופר, ובטעמי' חדא אודו הני. ורב שמי רב אשי, וריש לקיש, ורב פפא, ורב אחא בריה דרב איקא כוליהו סבירא להו דבתלתא זמני תם הוא. וחוב, גרסינן בפי' הבא על יבמות וסותו ושור המועד הו"ל כרשבי"ג דאמי' בהדי' לישליש תנשא לרביעי לא תנשא והכא אמ' רב נחמן אמ' רב אדא בר אבהו הילכי כו' יהודה במועד שהיו ר' יוסי מודה לו. ודוצרבונו לפירש כל מה שראינו במקצת פירושי רבותינו הגאונים שאמרו כי בנגיחה השלישית משלם נזק שלם, וכדמומם עבר אגב שיטפא.

א) סנהדרין ע: לקמן כד; ב) סנהדרין סג, א) [סג ע"א]; ד) [מלה זו לימא בערוך ולא במשני ואולי צ"ל ומשך וע' ערוך ע' ארס]; ה) [נמות סה. ע"ש]; ו) [מ"א ד"א] ו) [ועי' מוס' יבמות סה. ד"ה וסר].

הגהות הב"ח
א) נמ' מאן פטור פטור משסה ומיי:

גליון הש"ס
תוס' ד"ח תפשוט וכו' אפי' הכניס יד בחצירו. עי' לקמן ד' ט ע"א מוספת ד"ה אלימא:

לעזי רש"י
וולט"ר [וולטרין]. ללכל.

מוסף רש"י
שיסה. נירה (סנהדרין עו). השיך בו את הנחש. שאם את הנחש צידו והוליתו וביעו עני (טח) צינו של חצירו (טח) והשיך הנחש צבצרו (טח) בין שיניו הוא עומד. והי' הוא חייב רחמנא צבצרו, ללאו שיהי' כל משחמו צידו (טח) מכיש בספי. דין דולא (טח) מציעמו מקרי. צשכמו, וכששכרו זה עניין און צו כד' להמית, לפיכך גרמא צעלמא הוא. אף על פי שצדע שסופו להקיא מיחו לאו כמות מית (טח) נחש בסקילה, דין שור צממול תרי. ר' יהודה סבר כתיב או יודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום, מתמול ימי' שלשום מתלא, ה"י ג' ימים (וענין כא).

רבינו הגאון (המשך)
אלא יום אחד, השתא דשינה קרא וכו' מתמול תרי זימני נגיחה. שלשום תלתא, ולא ישמרו ונגח רביעית, נעשה מועד ומשלם נזק שלם. רבא אמ' לא שנא כתי' תמול ולא שנא כתי' מתמול תריווהו חדא זימא שפמע, שלשום תרי, ולא ישמרו אלא נגח עוד עד יום שלישי, מכאן ולהבא נעשה מועד וכל מה שיגח שלם ישלם שור החת השור. ולדברי הכל נגיחה רביעית נזק שלם, ואב"י ורבא בקראי פליגי ולא בעיקר הנגיחות, דבהדיא קמתי כל שהעידו בו ג' ימים, ועוד, הלא תראה בתחלת חוקת הבתים דמותרים במתמיה בדבר ברור אי מה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מייחייב אדם נמי עד שנה רביעית לא קמא ברושותיה. ופריך, הכי השתא התם מכי נגח ג' נגיחות הוה ליה מועד, ואידך כי לא נגח מאי

משהו. הכא, כיון דאכלה ג' שנים קמה ליה ברושותיה. ועוד שנינו משנה שלימה, שור שנח את האדם ומת מועד משלם את הכופר ותם פטור מן הכופר, וזה וזה חייבין מיתה. ואקשי' בגמ' וכי מאחר דמתם קטלינן ליה, מועד דקטל היכי משכחת לה. ופירש רבה פי' רחאו רב אשי, ופירש הוא כגון שטיכן ג' בני אדם. רב ובדי אמ' כגון שהרג ג' בחיות, ומועד לבהמה הוי מועד לאדם. והי' בפי' דבתלתא זימני תם הוא, ונעשה מועד ואם הרג יהרג ב', והוה המועד שנסקל ומשלם הכופר, ובטעמי' חדא אודו הני. ורב שמי רב אשי, וריש לקיש, ורב פפא, ורב אחא בריה דרב איקא כוליהו סבירא להו דבתלתא זמני תם הוא. וחוב, גרסינן בפי' הבא על יבמות וסותו ושור המועד הו"ל כרשבי"ג דאמי' בהדי' לישליש תנשא לרביעי לא תנשא והכא אמ' רב נחמן אמ' רב אדא בר אבהו הילכי כו' יהודה במועד שהיו ר' יוסי מודה לו. ודוצרבונו לפירש כל מה שראינו במקצת פירושי רבותינו הגאונים שאמרו כי בנגיחה השלישית משלם נזק שלם, וכדמומם עבר אגב שיטפא.